

Veteranplan

for Bærum kommune

Vedtatt i Kommunestyret 28. november 2018

Innhold

Innledning:.....	3
Hensikt med planen:	3
Målgruppe:	4
Definisjoner:	4
Bakgrunn/statlige føringer:	4
Kunnskap om veteraners levekår:	5
Beskrivelse av Forsvarets tilbud til veteranene og deres familier	6
Veteranorganisasjonene:	6
Tiltaksplan	7
Anerkjennelse:.....	7
Ivaretagelse:	8
Oppfølging:	9
Informasjon og kontakter for veteraner og pårørende.....	11

Ferdigstilt oktober 2018

Foto forsiden:

Lars N. Hvardal legger ned blomster på vegne av Tysklandsbrigaden 8. mai 2018

Innledning:

Siden 1947 har 100 000 nordmenn tjenestegjort i internasjonale operasjoner. Veteranene ble lenge oversett og fikk verken den anerkjennelse de hadde fortjent eller oppfølging de hadde behov for.

I erkjennelse av at veteranene ikke hadde fått den oppmerksomhet de fortjente og hadde behov for la Regjeringen fram en stortingsmelding (2008/2009). Meldingen ble fulgt opp med en nasjonal handlingsplan (2011-2013) og en mer konkret oppfølgingsplan i 2014.

En følge av dette er at Forsvaret har fått på plass en systematisk oppfølging av veteranene og deres pårørende både før, under og etter tjenesten. I tillegg har det vært arbeidet med en styrking av og tydeliggjøring av de økonomiske rettighetene til veteraner som har vansker med å tilpasse seg det ordinære arbeids- og samfunnsliv etter hjemkomst.

I oppfølgingsplanen fra 2014 forventes det en sterkere innsats fra sivil sektor, og ikke minst etterlyser myndighetene et sterkere kommunalt engasjement i forhold til anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging av både veteraner og deres nærmeste.

Levekårsundersøkelser har vist at veteranene som gruppe har høy arbeidsdeltakelse og minst like god fysisk og psykisk helse som den øvrige befolkning. En liten gruppe har langvarige plager og sliter med tilknytning til arbeidslivet.

Det har vært bred involvering fra ulike deler av kommunens tjenesteapparat, Nav, veteranorganisasjonene og Forsvaret i utarbeidelse av planen.

Planen skal bidra til å sikre veteraner med særlige behov en optimal oppfølging fra kommunen og NAV, men skal også bidra til ivaretagelse av nødvendige behov hos alle veteraner og deres familier og pårørende. Ikke minst skal den bidra til å anerkjenne veteranenes betydelige samfunnsinnsats, samt gi kommunen og andre organisasjoner muligheten til å nyttiggjøre seg veteranenes særlige kompetanse.

Veteranplanen revideres hvert annet år i samarbeid med de involverte parter for å sørge for at den til enhver tid er oppdatert. Til neste revisjon vurderes nærmere plansamarbeid med Asker kommune.

Hensikt med planen:

- Fremme og gjennomføre konkrete tiltak som
 - Øker anerkjennelsen av veteranene gjennom synliggjøring av deres erfaringer og kompetanse og ikke minst anvendelse av denne kompetansen
 - Styrker ivaretagelsen av veteraner og deres familier/nærmeste både før/under og etter tjeneste
 - Øker kvaliteten på oppfølgingen fra kommunen og NAV for de som har problemer etter tjeneste

Målgruppe:

Målgruppen for planen er aktører i kommunen, fastlegene, NAV og andre organisasjoner som har kontakt med veteraner.

Definisjoner:

Veteran:

Alle norske statsborgere som har deltatt eller deltar i fredsbevarende, fredsopprettende eller statsbyggende innsats i andre land, fra utenriks-, justis- og forsvarssektoren (Forsvarsdepartementet, 06/2014)

Familie:

- ektefelle, nåværende eller fraskilt annen person, som du lever eller har levd sammen med i et ekteskapsliknende forhold
- slektninger i oppad- og nedad stigende linje (foreldre, besteforeldre, barn, barnebarn, osv.)
- søsken ved blod eller adopsjon
- svigerfamilie så nær ektefellen som ovenstående liste

Pårørende:

Personer utenfor familien som opplever seg som nærstående til veteranen

Bakgrunn/statlige føringer:

I lys av Stortingsmelding 34 (2008-2009) «Fra vernepliktig til veteran» ble Regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge» utgitt i 2011. Målet med planen var å styrke oppfølging og ivaretagelse av veteraner før, under og etter tjenesten. Handlingsplanen var forankret i flere departementer og understreket nødvendigheten av en helhetlig og koordinert ivaretagelse og oppfølging av personer som har tjenestegjort for Norge i utlandet. Handlingsplanen ble fulgt opp av en mer konkret interdepartemental oppfølgingsplan «I tjeneste for Norge» (2014) der samfunnsmålet beskrives som «å styrke samfunnets ansvar og ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonale tjenester for Norge, og å styrke tverrsektoriell kompetanse og samhandling».

Forsvaret har nå en tett og systematisk oppfølging av soldatene og deres familier/pårørende både før, under og etter utenlandsoppdragene forankret i Forsvarets veteranertjeneste (FVT). Veteranertjenesten leder og koordinerer gjennomføringen av en rekke tiltak for å styrke anerkjennelse og ivaretagelsen av veteranene. Veteraner som sliter etter tjenesten kan få hjelp via veteranertjenesten og Forsvaret har et oppfølgingsansvar i et år etter hjemkomsten.

Det er også mulig å kontakte veteran tjenesten etter et år hvis det skulle være spesielle behov.

Tiltak 14 i oppfølgingsplanen «Til tjeneste for Norge» sier: «Det bør legges til rette for bedre samhandling og utvikling av lokale tiltak for oppfølging og ivaretagelse av personell som har vært i internasjonal tjeneste. Kommunene oppfordres til å utarbeide kommunale eller interkommunale veteranplaner. Planene bør fokusere på behov til veteraner og deres familier, med fokus på samhandling mellom ulike kommunale aktører. Sentrale elementer i planene bør være kompetanseheving, beskrivelse av forpliktende samarbeid mellom relevante aktører, og ivaretagelse av veteraner og deres familier, som har behov for ulike tilbud».

Kunnskap om veteraners levekår:

Statistisk Sentralbyrå utga i 2013 rapporten Veteraners levekår. Den viser at veteraner fra forsvaret og politiet har minst like god arbeidsdeltakelse som befolkningen for øvrig, har minst like god fysisk og psykisk helse som befolkningen og har en boligstandard helt på høyde med gjennomsnittet. En liten gruppe har langvarige plager etter sterke opplevelser og har manglende tilknytning til arbeidslivet. En undersøkelse av psykisk helse av militært personell tjenestegjort i Afghanistan 2001-2011 foretatt av Forsvaret (Forsvaret v/ Kontor for psykiatri og stressmestring: Undersøkelse av psykisk helse hos norsk militært personell som har tjenestegjort i Afghanistan 2001-2011) viser at det store flertallet av veteranene har god psykisk helse, fire år etter avsluttet utenlandstjeneste. En liten gruppe har psykiske plager som følge av tjenesten og høy grad av belastning øker faren for stressplager etter hjemkomst. Et annet bekymringsfullt funn i afghanistanstudien er at over 25 % har et alkoholforbruk som defineres som risikofyllt eller skadelig.

UNIFIL-undersøkelsen 2016 (Institutt for militærpsykiatri og stressmestring) undersøkte den psykiske helsen til UNIFIL-veteraner som tjenestegjorde i Libanon fra 1978-1998. De fant en forekomst (prevalens) av psykisk lidelse på 12.4 % som er litt lavere enn gjennomsnittet for befolkningen. Det er ikke mulig å konkludere på om de psykiske plagene har sammenheng med tjenesten.

Riksrevisjonen gjennomførte i 2014 en undersøkelse av ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner. Konklusjonen der er at det har vært varierende mulighet for psykiatrisk og psykologisk oppfølging fra Kontor for psykiatri og stressmestring på grunn av manglende dekning av reiseutgifter. Det påpekes at flere veteraner har blitt stående på ventelister til behandling i spesialisthelsetjenesten. Riksrevisjonen hevder videre at tilretteleggingen for deltakelse i arbeidslivet er mangelfull, og at NAVs bistand i forhold til sykepenger, dagpenger og arbeidsavklaringspenger er mangelfull. Riksrevisjonen påpeker at kompetanse om veteraner i for liten grad er gjort tilgjengelig for alle deler av det sivile hjelpeapparatet.

NHO Service leder Veteranprosjektet i samarbeid med Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO), Norske Reserveoffiserers Forbund (NROF), Veteranforbundet SIOPS - skadde i internasjonale operasjoner, Forsvarets Veterankontor og NAV. Prosjektet gir veiledning til veteraner som ønsker å ta i bruk sin kompetanse og

videreutvikle seg i sivile jobber. De veteraner, som har en form for belastning som følge av tjenesten, vil bli knyttet opp mot attføringsbedriftene i NHO Service. De vil her møte et apparat som hvert år sørger for at over 6.000 mennesker kommer ut i ordinært arbeid. Gjennom utvalget «Nye Veteraner», ledet av generalløytnant Robert Mood, har de utarbeidet en rapport offentliggjort 24.03.2017. Det er veldokumentert at kontakten med arbeidslivet er viktig for den psykiske helsen. Samtidig går samfunnet glipp av store ressurser hvis veteraner havner på utsiden av arbeidslivet.

Beskrivelse av Forsvarets tilbud til veteranene og deres familier

Forsvaret har mange tilbud til veteraner både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner og Forsvaret har et formelt oppfølgingsansvar ett år etter hjemkomst.

Forsvaret arrangerer en stor fellessamling for soldatene og deres familier før avreise. Det orienteres om oppdraget og sikkerhetsrisiko, og det gis råd om hvordan familien og forholdet best kan bli tatt vare på. Det kan også bli arrangert familiesammenkomster underveis under operasjonen. Gjennom en døgnåpen kontaktelefon kan det formidles viktige beskjeder hjemmefra til de som er på oppdrag.

Veteranene har en mellomlanding på to til tre dager på vei hjem fra tjenesten med en systematisk debriefing fra kompetente fagpersoner. Etter tre og seks måneder blir alle kontaktet fra Forsvaret med spørsmål om hvordan ting har fungert etter hjemkomst. Etter et år arrangeres en samling for alle for erfaringsutveksling, og det er tilgang på psykolog ved behov.

Det formelle oppfølgingsansvaret slutter etter ett år, men det er mulig å kontakte Forsvaret med spørsmål om rettigheter, hjelp og tilbud.

Veteranorganisasjonene:

Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO)

NVIO er Norges største interesseorganisasjon for personell som har deltatt i internasjonale operasjoner og deres pårørende. NVIO består av ca 7500 medlemmer og har 59 lokalforeninger over hele Norge. Det er en egen lokalforening for Asker og Bærum.

Veteranforbundet SIOPS – skadde i internasjonale operasjoner

Interessepolitisk medlemsorganisasjon som jobber utelukkende for skadde veteraner. I tillegg til å jobbe interessepolitisk og med folkeopplysning, tilbys også rådgivning til enkeltveteraner. Mye av denne rådgivningen handler om å kartlegge situasjonen og navigere videre inn i profesjonelt hjelpeapparat.

Veteran møter Veteran

Veteran møter Veteran er et forbund som jobber for økt aktivitet blant veteraner. De legger til rette for og gjennomfører ulike treff hvor veteraner møter veteraner. Forbundet ble til spesielt for å støtte veteranenes arbeid for å hjelpe hverandre og er åpent for alle veteraner

uansett tilhørighet (allikevel flest lokalt). Fra sitt hovedkvarter i Lommedalen har de gjort et stort arbeid for veteranene og deres familier. Mottoet er: ”når en veteran hjelper en annen er det to veteraner som får hjelp”. Organisasjonen arbeider en-til-en, men gjennomfører også hyppige veterantreff med stor deltagelse. Aktiviteten antas å spare samfunnet så vel som enkeltveteraner for betydelige belastninger.

Kompetansemiljøer:

RVTS

Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging. Kommunen skal, i samarbeid med RVTS, vurdere å tilby meritterende kurs for leger og annet helsepersonell om traumer, med særlig fokus på krigsopplevelser for å øke traume-kompetansen i de kommunale helsetjenestene.

Tiltaksplan

Anerkjennelse:

I denne sammenheng vil anerkjennelse bety markering og hedring av veteranenes innsats for landet, men minst like viktig er det å anerkjenne veteranenes særlige kompetanse. Det bør arbeides for å gjøre veteranene og veteranorganisasjonene mer kjent, og kommunen og samfunnet må nyttiggjøre seg veteranenes kompetanse og erfaringer.

8. mai er frigjørings- og veterandagen og dette markeres med offisielle arrangementer i kommunen. Samtidig er det mange veteraner som møter opp på Akershus festning. Det er i liten grad mindre formelle og familieorienterte arrangementer for veteranene og deres familier.

FN-dagen 24. oktober er en fin dag for å synliggjøre veteranenes innsats for Norge og det bør vurderes å trekke veteraner inn i lokale skolearrangementer denne dagen.

I dag er det ingen formell kontakt mellom kommunen og Forsvaret/veteranorganisasjonene. Det bør vurderes å formalisere dette og samtidig vurdere en egen kommunal veterankontakt.

Det drives et aktivt sosialt arbeid for veteraner og deres familier i «Veteran møter veteran» som holder til i lokaler i Lommedalen. Fra veteranorganisasjonene ønskes et sterkere kommunalt engasjement i dette, og ikke minst ønskes et bidrag til å finne mer egnede lokaler som kunne være et felles «veteranhus» for alle veteraner fra alle relevante organisasjoner i kommunen. Fra veteranorganisasjonene ønskes et sterkere kommunalt engasjement i dette.

Mål anerkjennelse: Kommunen anerkjenner veteranenes innsats gjennom ulike markeringer, synliggjør veteranene som gruppe og benytter seg av veteranenes kompetanse og erfaring.

Tiltak:

- *Tiltak 1*

Det utpekes en dedikert administrativ veterankoordinator som blir kommunens kontaktpunkt for veteranorganisasjonene og Forsvaret.

Det foreslås at kommunens koordinator for frivillighet og innbyggerkontakt får denne rollen og at en viktig oppgave for denne funksjonen blir å identifisere områder der veteraners særlige kompetanse og erfaringer kan benyttes.

Veterankoordinatoren blir ansvarlig for å innkalle til et årlig møte mellom kommunen, NAV, Forsvarets Veterantjeneste og veteranorganisasjonene og har løpende kontakt med kontaktperson som er utpekt av veteranorganisasjonene.

- *Tiltak 2*

Kommunens offisielle arrangementer 8. mai opprettholdes og fokuset mot alle kommunens veteraner styrkes. Familie/pårørendedimensjonen vektlegges sterkere og det vil bli vurdert å innføre et sosialt og familierettet arrangement i tilknytning til dagens offisielle markering. Dette avvikles i samarbeid mellom kommunen og veteranorganisasjonene og det vil berammes et årlig møte for planlegging av dette.

- *Tiltak 3*

Det etableres kontakt mellom skoleadministrasjonen og veteranorganisasjonene slik at veteraner i større grad forespørres til å delta i lokale skolearrangementer på FN-dagen 24. oktober eller der det vil passe med undervisningsplanene. Dette koordineres gjennom organisasjonenes felles kontaktperson.

- *Tiltak 4*

Veteranene er med sin kompetanse og erfaring en ressurs i beredskapsarbeid og kan gjennom veteranorganisasjonene stille mannskaper til rådighet ved krise/katastrofe. Det opprettes en kontakt mellom beredskapsansvarlig i kommunen og veteranorganisasjonene, for særlig å vurdere om veteranressursen skal integreres i kommunens beredskapsplaner.

Ivaretagelse:

Med ivaretagelse menes den oppmerksomhet og støtte alle veteraner og deres familier kan få før, under og etter tjeneste. Særlig for barn og unge vil det være viktig at skole, barnehager og lokal helsetjeneste gjøres kjent med den situasjonen de står i, og det er viktig at kommunale instanser er kjent med hvordan de eventuelt kan få kvalifisert bistand. Forsvaret har selv en strukturert oppfølging og denne oppfølgingen bør være kjent for kommunen eller være lett tilgjengelig i kommunen. Det vil ikke være aktuelt å etablere egne tjenester for veteranene, men det er viktig at de kommunale tjenestene kjenner til deres og

familiens særlige situasjon og utfordringer. Samtidig vil dette forutsette at foreldrene gjør skolen og barnehagen kjent med familiens situasjon, da dette er en kunnskap som ellers ikke kommunen har.

Veteran møter veteran er et viktig forebyggende tiltak for familier som har en veteran i tjeneste og bør være kjent for de som har daglig kontakt med familiene.

Mål ivaretagelse: Veteraner og deres familier og pårørende får nødvendig og kompetent bistand fra alle aktuelle kommunale og ikke-kommunale instanser

Tiltak:

- *Tiltak 5*
Kommunen utarbeider en informasjonsplan som sikrer at aktuelle kommunale instanser har grunnleggende kompetanse om situasjonen for veteraner og deres familier/pårørende.
- *Tiltak 6*
Veterankoordinator (se tiltak 1) har ansvar for å videreformidler sentral informasjon om veteraner fra Forsvaret til alle aktuelle kommunale instanser
- *Tiltak 7*
Kommunen, NAV, og veteranorganisasjonene møtes årlig for en statusgjennomgang i forhold til tiltakene i veteranplanen.
- *Tiltak 8*
Kommunen støtter veteranorganisasjonenes forebyggende arbeid for kamerathjelp og kommunen vurderer hvordan den best kan bidra til både å fremme denne aktiviteten og til å finne mer egnede lokaler.

Oppfølging:

Flertallet av veteraner vil ikke ha særskilt behov for oppfølging fra kommunen etter endt tjeneste, men noen vil ha behov for bistand både fra NAV og kommunen. Det kan dreie seg om hjelp for stress og psykiske plager, men det kan også dreie seg om behov for bistand fra NAV i forhold til arbeid og økonomi.

Fra kommunen vil det være det ordinære tjenesteapparatet som må håndtere veteraner som sliter, og det er ønskelig at de enten får styrket sin kompetanse om veteraner eller har lett tilgang til slik kompetanse.

Ved akutte kriser vil det være fastlege/legevakt som vil ha et hovedansvar, eventuelt i samarbeid med kommunens øvrige oppfølgingstjenester. I tillegg til en satsing på økt

generell kompetanse vil en koordinerende veterankontakt i kommunen kunne ha mer spesifikk kompetanse om aktuelle tilbud både innenfor og utenfor kommunen, og også kjenne til den bistand veteranorganisasjonene kan bistå med.

En viktig hjelp er den som ytes tidlig og forebyggende, og som ytes av og for veteraner. Ved at en veteran hjelper en annen blir det to som får hjelp, den som hjelper og den som hjelpes. Dette er både anerkjennelse og oppfølging. I vår kommune er det Veteran møter Veteran som har det beste tilbudet for kamerathjelp. Dette avlaster det offentlige da flere kan holdes utenfor hjelpeapparatet.

Mål oppfølging:

Veteraner som opplever helseproblemer eller har praktiske, økonomiske eller sosiale problemer får rask, kyndig og samordnet hjelp fra kommunen, fastlegene, NAV, andre relevante kommunale aktører og spesialisthelsetjenesten.

Tiltak:

- *Tiltak 9*
Kommunen utpeker en veterankontakt i tjenesteapparatet som kan fungere som et første kontaktpunkt for veteraner med ulike typer utfordringer. Veterankontakten vil ha god og oppdatert kunnskap om aktuelle tilbud fra Forsvaret, kommunen og andre organisasjoner, og kan kontaktes av fastleger og andre aktører som forholder seg til veteraner. Det foreslås at veterankontakten knyttes til Koordinerende enhet.
- *Tiltak 10*
Aktuelle kommunale aktører og fastlegene tilbys kurs og opplæring fra Nasjonalt kompetansesenter for vold og traumatisk stress (NKVTS)/Regionalt senter for vold og traumatisk stress (RVTS). En av oppgavene til veterankontakten blir å følge med på ny kunnskap og nye kurstilbud fra disse organisasjonene.
- *Tiltak 11*
NAV utpeker en veterankontakt ved NAV Bærum som vil være en veiviser i forhold til NAV sine tjenester.
- *Tiltak 12*
Individuell plan og koordinator tilbys veteraner med store utfordringer og behov for ulike kommunale tjenester via Koordinerende enhet.
- *Tiltak 13*
Det etableres en kommunal nettside for veteraner der det gis nyttig informasjon om relevante kommunale tilbud for veteraner før, under og etter tjeneste og om hvor de kan henvende seg i kommunen.

Informasjon og kontakter for veteraner og pårørende

- Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS Øst) T: 22 58 60 00 post@rvts.no
- Veteranforbundet SIOPS-skadde i internasjonale operasjoner T: 22 69 56 50 post@siops.no
- Norges Veteranforbund for Internasjonale operasjoner (NVIO) T: 94 01 22 00 E: post@nvio.no
- Norges Veteranforbund for Internasjonale operasjoner (NVIO) avdeling Asker og Bærum
- Kameratstøtte
- Veteran møter Veteran (VMV) T: 936 99 455 lysell.kenneth@gmail.com
- NAV lokalt og «Kompetansemiljøet for veteransaker ved NAV Elverum»
- Familievernkontoret Asker og Bærum T: 466 16 150
- Kommunal veterankontakt
- Forsvaret
 - Grønn linje Forsvaret T: 800 30 445 (hele døgnet)
 - Forsvarets åpne dør for veteraner: 800 85 000 (8-15 hverdager) veteraner@mil.no
 - Nasjonal militærmedisinske poliklinikk T: 23 09 79 30 nmp@mil.no
 - Forsvarets veteransenter T: 62 82 01 00 veteransenteret@mil.no
 - Under utenlandstjenesten har Forsvaret en 24-timers kontakttelen for pårørende:
 - **Hæren:** 800 89 520
 - **Sjøforsvaret:** 800 87 850
 - **Luftforsvaret:** 800 87 400